1942 - 2017

TER NAGEDACHTENIS

AAN DE MARTELAREN

PASTOOR GALAMA
KAPELAAN VAN ROOIJEN

Een uitgave van de geloofsgemeenschap
Emmaus-Pancratius

Verklaring van de tekening aan de rechter zijde.
De tekening gaat over de tegenstelling vrijheid en gevangenschap.
Kapelaan Reinier Hegge deelde, na zijn bevrijding, deze prent uit aan zijn aan familie en vrienden. Op de achterkant van dit plaatje liet hij drukken:

> *Mijn dank voor Uw medeleven, gebed en stoffelijke steun in deze moeilijke jaren 1941-1945.*
>
> *R.H.F. Hegge kapelaan*
> *'s-Heerenberg*

Deze tekening is aangepast door Herman Hollander; werd in juni 1943 in het kamp te Vught gemaakt door W.J. v. Dijk (gevangene no. 5883) en vervolgens het kamp uitgesmokkeld. Op de tekening van W. v. Dijk stond de kerk van Vught afgebeeld en het bos rondom het kamp. Dit is hier vervangen door kerk en kasteel van 's-Heerenberg.

In de twee bovenste vakken wordt "de vrijheid" weergegeven.
De vrijheid wordt gesymboliseerd door de kerk van 's-Heerenberg met zwaluw en rechts het kasteel Huis Bergh.
In de twee onderste vakken wordt "de gevangenschap" weergegeven.
Aan de linkerzijde wordt de afrastering van het kamp afgebeeld en rechts de cel waarin een gevangene met vermagerde handen in gebed zijn handen uitstrekt en opheft naar het huis van God.
Het raam met de spijlen stelt een celraam voor. De zon straalt zijn licht naar binnen en tekent de spijlen tot een kruis. Het kruis van de Heer geeft de gevangene moed en kracht.

© 2017 Deze brochure is een uitgave van de geloofsgemeenschap Emmaus - Pancratius van de Gabriëlparochie. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de Locatieraad van de St. Pancratius geloofsgemeenschap te 's-Heerenberg.
In deze brochure zijn artikelen, documentatie, en fotomaterialen ontleend uit het parochie-archief van St. Pancratius alsmede uit bronnen van eerdere uitgaven: Twee Dachau martelaren geschreven in 1947 door pastoor L. van der Heijden en kapelaan A. de Mey alsmede de uitgave van Martelaren van 's-Heerenberg geschreven in 1986 door W. Ramaekers, o.s.b.[1]

Samenstellers:

Tekst en samenstelling brochure:	*Ben Berendsen*
Reproductie en fotomateriaal:	*Ed te Pas*
Druk:	*Repro Rozijn te Didam*

[1] *o.s.b. is een afkorting van **O**rdinis **S**ancti **B**enedicti = 'van de orde van de heilige Benedictus'(benedictijnen)*

Martelaren van ’s-Heerenberg
1942 – 2017

Voorwoord.

Martelaren van ’s-Heerenberg.

In juni 2017 is het 75 jaar geleden, dat pastoor Jan IJsbrands Galama en kapelaan Marinus van Rooijen in Dachau de marteldood gestorven zijn. Zij hebben hun leven gegeven vanwege hun vrijmoedige getuigenis van hun geloof. Terecht mogen zij martelaren genoemd worden en komt hun dezelfde eer toe als pater Titus Brandsma, een familielid van pastoor Galama, die eveneens in juni 1942 in Dachau is omgekomen.

Kapelaan Reinier Hegge is de enige van de 29 bevrijde geestelijken, die levend terugkeerde uit het concentratiekamp Bergen Belsen.

Ter nagedachtenis aan beide omgekomen priesters is op 2 juli 2017 in de St. Pancratiuskerk te ’s-Heerenberg een speciale herdenkingsviering gehouden om stil te staan bij hetgeen er in die periode is gebeurd.

Via deze brochure schetsen wij een beknopt beeld van de leefomstandigheden van de drie priesters vanaf het begin van de Tweede Wereldoorlog tot aan de periode in juni 1942, waarbij pastoor Galama en kapelaan Van Rooijen om het leven zijn gekomen in het concentratiekamp te Dachau.
We volgen ook de lijdensweg van kapelaan Hegge. In zijn verdere leven, na de bevrijding in 1945 uit concentratiekamp Bergen–Belsen heeft dit diepe onuitwisbare sporen nagelaten.

Een woord van dank aan eenieder die belangeloos heeft meegeholpen bij het samenstellen van deze brochure op basis van documentatie en fotomateriaal uit het Parochie-archief van de St. Pancratius alsmede uit bronnen van eerdere uitgaven: *Twee Dachau martelaren* geschreven in 1947 door pastoor L. van der Heijden en kapelaan A. de Mey alsmede de uitgave van *Martelaren van ’s-Heerenberg* geschreven in 1986 door W. Ramaekers o.s.b.

Locatieraad Emmaus-Pancratius
’s-Heerenberg, 2 juli 2017

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD. 3
UIT HET DAGBOEK VAN DE PASTORIE 1942. 5
Pastoor Galama en kapelaan Van Rooijen overleden. 5
HET "HOGE HUUS" EN ZIJN BEWONERS. 7
Jan IJsbrands Galama. 8
Marinus van Rooijen. 11
Reinier Hegge 15
HET VERZET. 17
De NSB (Nationaal Socialistische Beweging) 17
De NSB in 's-Heerenberg 19
VERZET: "NON POSSUMUS NON LOQUI, "
***WIJ MOGEN NIET MEER ZWIJGEN* 21**
Verzet van enkele Duitse bisschoppen in 1941 21
Openlijk verzet van de Nederlandse bisschoppen 23
Brief van 25 juli 1941 23
Publicatie van deze brief 26
ARRESTATIE VAN DRIE PRIESTERS IN 'S-HEERENBERG 27
OP WEG NAAR DE KAMPEN 33
Dachau 35
Getuigenissen van medegevangenen in kamp Dachau 35
KAPELAAN HEGGE VERTELT ONS VAN ZIJN ZES GEVANGENISSEN 42
Op bezoek in Kloosterburen 42
Naar de Arnhemse cel 42
Anderhalf jaar Vught 45
Op het vliegveld Deelen 45
Verjaagd naar Oranïenburg 45
Naar het crematorium van Bergen-Belsen 46
Bevrijd 47
Van paardenstal naar ziekenhuis 47
Terug in het Vaderland! 47
PRIESTERLIJKE TAKEN VAN REINIER HEGGE NA 1945 48
HERDENKING 49
Monument de goede Herder te 's-Heerenberg 49
Herdenkingskapel in de St. Pancratiuskerk 50
NAWOORD PASTOOR JANSEN 52
Levende voorbeelden 52
DANKWOORD 53
AFBEELDINGEN OP DE ACHTERKANT 54

Uit het dagboek van de Pastorie 1942.

Pastoor Galama en kapelaan Van Rooijen overleden.

Op 26 juni 1942 werd pater Wouters bij de Gestapo in Arnhem ontboden. Daar vernam hij dat beide geestelijken in Dachau overleden waren. Een agent van de Gestapo dicteerde hem de tekst van het overlijdenstelegram:

> *Pfarrer Galama ist am 20 Juni, 11 Uhr 37 an Atemlähmung bei Schlaganfall verstorben. Die Leiche ist eingeäschert. Sterbeurkunde ist beim Standesamt Dachau anzufordern*.
>
> *Kaplan Van Rooijen ist am 16. Juni, 9 Uhr an Versagen von Herz und Kreislauf bei Darmkatarrh gestorben. Sterbeurkunde ist unter Beifügung von 60 Pfennig, jede weitere Urkunde pro 30 Pfennig, beim Standesamt Dachau anzufordern.*

Pater Wouters ontving de overlijdensberichten met een stempel van Dachau. Op zondag 28 juni werd het bericht over het overlijden in de St. Pancratiuskerk voorgelezen.

We lezen verder in het dagboek van de pastorie:

***28 juni**: "Een ijzige zondag. Pater Wouters beklimt de preekstoel om 't martelaren-nieuws aan de parochianen mee te delen. Het woord is er uit. 't Is alsof de muren der Kerk in elkaar schuiven. Een waar gejammer, een lange snikrilling stijgt op uit de dichtbezette banken. Nu weten de mensen het. Hun trouwe goede herder en hun ijverige blijde kapelaan, zijn voor hen gestorven in een vreemd land, verbrand. Ze schreien. De vorige dag is pastoor Galama[2] uit Deurningen op de pastorie gekomen. Meneer van Heek, de Dominee en vele anderen komen condoleren. 's Avonds gebeden voor de overledenen. De mensen staan tot op straat. Sinds de Kerkwijding is 't niet zo druk geweest. De kermis valt in 't water, doch de burgemeester liet hem doorgaan*.

***29 juni**: Metten[3] voor de overledenen. De kerk is tot de uiterste hoeken bezet. De scholastieken van Bonifatius verzorgen de zang.*

***30 juni**: Plechtige uitvaart van pastoor Galama en kapelaan Van Rooijen. De kerk is overvol. 100 H.H. Geestelijken zijn present. Zelden zal een mens iets zo ontroerends meemaken*.

---

[2] *Pastoor Taeke Galama uit Deurningen is de oudere broer van Jan Galama.*

[3] *De metten maken deel uit van het officiële gebed van de Kerk, het zogenaamde officie (gebeden op geregelde uren); de metten worden in de nacht gebeden.*

● *Pastoor Galama, kapelaan Hegge en kapelaan Van Rooijen (v.l.n.r.)*

Het “Hoge Huus” en zijn bewoners.

Om een goed beeld te krijgen van de leefsituatie en de bewoners in het “Hoge Huus”, de voormalige pastorie aan de Hofstraat te ’s-Heerenberg, gaan we terug naar de periode vanaf het begin van de Tweede Wereldoorlog waarin Nederland werd bezet door de Nazi’s uit Duitsland. In die periode waren er drie priesters werkzaam: pastoor Jan IJsbrand Galama, kapelaan Marinus van Rooijen en kapelaan Reinier Hegge.

● *Het “Hoge Huus” (voormalige pastorie aan de Hofstraat)*

Anderhalf jaar Vught

In Vught was het kamp eigenlijk niet klaar toen we daar aankwamen. Wij moesten het helpen opbouwen. Ik trof het want kreeg licht werk. Ik moest hekwerk maken langs de wegen.
Er werkten ook veel arbeiders van buiten die ons ontzettend veel goed gedaan hebben. Ze hebben duizenden brieven clandestien gepost. De pakjes die mijn familie en de vrienden uit Gaanderen en 's-Heerenberg me bezorgden waren erg welkom, ze hebben me in het leven gehouden.

Op het vliegveld Deelen.

Twee maanden hebben we op het vliegveld Deelen bij Arnhem gewerkt. We bleven 's nachts in de Saksen-Weimar-kazerne. 's Morgens trokken we in colonne, begeleid door gewapende SS, naar het vliegveld om 's avonds weer langs de Apeldoornseweg naar de kazerne terug te keren. Langs die weg heb ik eenmaal mijn zus ontmoet die vanuit Kloosterburen was gekomen voor deze ontmoeting. De bewakers die achter ons aan marcheerden hebben van deze ontmoeting niets bemerkt maar ik zal dit moment niet gauw vergeten. De tucht was streng in de kazerne. Boven de poort stond:

"Stehe gerad oder zerbrich!"

Toen begin juni de invasie in Normandië kwam moesten onze SS- bewakers naar het front en wij terug naar Vught.

Verjaagd naar Oraniënburg

Eindelijk kwamen de Amerikanen in zicht. Het was op die fameuze 5e september van het vorig jaar die wel als de "Dolle Dinsdag" bekend zal blijven. Er liepen geruchten dat de bevrijders ieder ogenblik konden komen. Of we blij waren! Voor ons was dit dubbele bevrijding. We feliciteerden elkaar en gaven het sensationele nieuwtje door dat om 12 uur het kamp zou worden overgegeven. Maar toen kwam de ontzettende ontgoocheling, om 3 uur aantreden!
Een trein met goederenwagens kwam het kamp binnenrijden. Instappen! Meer dood dan levend werden we gelost in Oraniënburg ten N.W. van Berlijn. We moesten alles afgeven. Onze kleren werden ingeruild tegen lompen. Mijn scapuliermedaille wist ik te bewaren door ze in de mond te stoppen. De geestelijken hadden er een aparte barak. Door het tekort aan voeding waren we al gauw erg verzwakt. Na een maand was iedere ziekte dodelijk. Je had totaal geen weerstand meer.

De gevangenen mochten over het algemeen pakjes ontvangen maar wij Nederlanders niet. Vooral de Noren deelden ons broederlijk mee van hun etenswaren.

Naar het crematorium van Bergen-Belsen

Bergen-Belsen ligt ten Z.O. van Bremen. Dit kamp is waarschijnlijk onbeschrijflijk. Een gruwel in het kwadraat! Alles was er primitief en smerig. Je kon zien dat er nooit een cent aan uitgegeven was.
En dan beweerde men nog dat het eigenlijk geen strafkamp was maar een soort rust-oord! Een "Aufenthaltslager":
Het eten was er bar slecht koolrapensoep als maar koolrapensoep! Met drieën moesten we liggen op een krib van 80 cm breed. De SS was gemeen maar de Russische barakhoofden - soms jonge jongens van 16 jaar - waren nog erger. Ik zal u niet vertellen in bijzonderheden wat we meemaakten. Het sterftecijfer zegt genoeg. Langs de wegen en in de barakken, overal lagen mensen te sterven. Iedere morgen kwamen vrachtauto's de lijken opruimen die naakt op de wagens gesmeten en daarna naar de altijd rokende crematoria gereden werden.

Hier hebt u 'n paar cijfers. Het zijn betrouwbare gegevens die ik heb over-genomen van Dr. Wortelboer. Ze hebben betrekking op Lager 2 waar altijd gemiddeld 'n 8000 mannen lagen. Van 16 februari tot 21 maart 1945 stierven er een minimum van 100 per dag en een maximum van 937 per dag. De lege plaatsen werden geregeld aangevuld. Van 21 maart tot 6 april zijn er geen nieuwelingen meer bijgekomen. In die veertien dagen zijn er van de 10.500 meer dan 6000 gestorven. Het aantal mensen dat er van 16 februari tot 6 april is omgekomen wordt geschat op 30.000, zegge: dertigduizend!

•Twee foto's van Reinier Hegge: Een van 1936 en een van 22 juni 1945, dus enige tijd nadat hij bevrijd was.

Bevrijd

Dat ik levend uit het kamp van Bergen-Belsen ben gekomen noem ik een wonder. Ik leed aan diarree, pleuris, vlektyfus en paratyfus. Ofschoon ik voortdurend hoge koorts had weigerde ik naar de ziekenbarak te gaan. Ik wist dat die barak mijn dood zou betekenen. De Amerikanen konden niet ver meer zijn. Maar hoe lang nog? Op 13 april zagen we dat de Duitse bewakers witte armbanden om deden. Twee dagen later stonden de Amerikanen voor de poorten van ons kamp. U denkt natuurlijk dat wij ze enthousiast ontvingen. Mis! We hadden geen fut meer om onze bevrijders te verwelkomen.
We bleven liggen waar we lagen. We waren die dag nog met 29 Nederlandse geestelijken; 28 ervan zijn sinds de dag der bevrijding nog overleden.

Van paardenstal naar ziekenhuis

Onze vrijheid was nog maar zeer betrekkelijk. Niemand mocht kazerne of stal verlaten. Op uitdrukkelijk verbod van de Amerikanen. Ik voelde dat ik de volledige vrijheid niet meer zou beleven of er moest iets heel bijzonders gebeuren. En waarachtig er gebeurde iets heel bijzonders. Ik was namelijk bevriend met twee dominees, de heren Versteeg en Boot. Samen hadden we een paar jaar elkaars lot gedeeld. Een van deze heren kende 'der Herr Landrat van Hildesheim'. Deze speelde het klaar om ons drieën mee te nemen in zijn auto. Die dag, 12 mei, was de eigenlijke dag van mijn bevrijding. Het was de feestdag van de H. Pancratius, martelaar en patroon van 's-Heerenberg.

Wij werden rechtstreeks naar het katholieke ziekenhuis te Hildesheim gebracht waar wij buitengewoon hartelijk ontvangen werden. Maar niettegenstaande de keurige verzorging en ondanks de vele spuitjes stierven er de beide dominees de een op 22 juni en de dag dat pater Op den Camp mij met een bezoek verraste de ander op 29 juni. Daags daarna zou de Nederlandse Rode-Kruis-auto ons drieën ophalen. Helaas, ik was de enige overlevende.

Terug in het Vaderland!

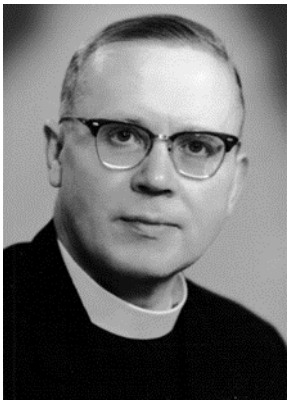
Het was 1 juli 1945. Eindelijk weer op vrije Nederlandse bodem! Ik bracht er de nacht door in het repatriëringsgebouw en ontving er bezoek van twee klasgenoten. Vandaar werd ik naar het noodziekenhuis te Delft gebracht waar ik verbleef van 2 tot 9 juli.

Toen werd ik voor de laatste maal "bevrijd" door mijn heeroom deken Hegge die me mee naar zijn pastorie te Bunnik nam. Sinds 18 juli ben ik weer terug in mijn geboorteplaats Kloosterburen.

Ik vind het erg vervelend dat ik nog vier maanden in dit bed zal moeten liggen luieren, maar na alles wat ik heb mee gemaakt kan er dat ook nog wel bij. Over vier maanden hoop ik mijn werk weer te mogen hervatten en wel in mijn oude parochie als de aartsbisschop me daar tenminste weer benoemt. Groet u de parochianen maar vast van me.
Tot ziens in 's-Heerenberg

Priesterlijke taken van Reinier Hegge na 1945

Na een langdurige herstelperiode werd Reinier op 23 augustus 1946 benoemd tot kapelaan te Hengelo in Overijssel. Op 7 oktober 1955 werd hij pastoor in Musselkanaal (Groningen). In de Kanaalstreek werd hij geconfronteerd met grote sociale achterstand waaronder vele parochianen in die tijd nog leefden. Hij heeft zich ingezet voor het van de grond krijgen van een zusterhuis en het R.K.-bejaardentehuis.

● *Reinier Hegge in 1969 pastoor van Sint Nicolaasga*

Eind 1964 werd hij tevens deken van het dekenaat Musselkanaal. In 1965 wees de bisschop hem aan als kanunnik van het kapittel van het diocees Groningen dat inmiddels van het aartsbisdom Utrecht was afgesplitst.

In mei 1969 werd hij op 57-jarige leeftijd belast met het pastoraat van de R.K. Parochie te Sint Nicolaasga.

Bij Koninklijk Besluit van 17 april 1970 werd hij benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau, welke onderscheiding hem op 29 april van dat jaar werd uitgereikt. In St. Nicolaasga heeft pastoor Hegge zich ingezet voor de restauratie van de fraaie Sint Nicolaaskerk.
In 1975 werd hij ziek. Met Kerstmis van dat jaar lag hij in Groningen in het ziekenhuis. Hij leed niet alleen lichamelijk maar ook geestelijk. Tijdens deze ziekte kwamen de zware jaren weer in zijn gedachten, zodat hij een heel zwaar ziekbed had. Hij overleed op 11 januari 1976 en is op 15 januari begraven op het R.K.-kerkhof te St. Nicolaasga.

Herdenking

Monument de goede Herder te 's-Heerenberg

Op 12 december 1948 onthulde Zijne Eminentie Johannes Kardinaal De Jong in 's-Heerenberg een monument ter nagedachtenis aan alle oorlogsslacht-offers van 's-Heerenberg en voor pastoor J. Galama en kapelaan M. van Rooijen. Hierop is de Goede Herder afgebeeld en zijn twee bronzen platen aangebracht met de afbeeldingen van beide priesters.

• *Monument de Goede Herder*

Vervolgens zijn de namen aangebracht van de volgende personen:

W.H. Berntsen	**A.P.M. Otten**	**Ha.A. Roording**
G.W.Elting	**A.G.J. Pas**	**Th.H. Smid-de Reus**
W.A.Hermsen	**A.C.M. Vermaas**	**Tha. W. Smid**
L.B. Span	**R.J. Wiendels**	**C.W. Wassing**
L.J. Garretsen	**Wa. G. Jansen**	**Fam. D. Bloemendaal**
D.H. Ettema	**J.H.M. Vink**	**Fam. R.J. Bloemendaal**
B.A. Berendsen	**Th.L. Wissink**	**Fam. S. Cohen 1).**
B.E. Bisseling	**Th.J.L. Overbeek**	**Fam.J.Jacobs**
A.W. te Boekhorst	**W. Moorman**	**Fam. A. Kamp**
J .van Hal	**J.B. Delleman**	**Fam. B.J. en L.Straus**
L.A.Jansen	**J.W.Jansen**	**C.J. van der Berg**
F.J. Keurentjes	**H.M. Dijkman-Klarenaar**	**H.Th. Bongers**
A.S. Koenders	**Ja. M. Hövel**	**W.A. Derksen**
L.H. Krebbe	**B.L. Kinnaer**	**Fam. E.Th. van der Heyden**
W.P. Litjes	**H.B. Ophuizen**	
G.J.A. Maas	**J .W.A. Peters**	

1) Bloemendaal, Cohen, Jacobs, Straus en Kamp waren Joden.
Aan deze lijst ontbreekt M. Goudeketting, een Jodin

Herdenkingskapel in de St. Pancratiuskerk

Achter in de St. Pancratiuskerk is een permanente kleine expositie ingericht voor de omgekomen pastoor Galama en zijn kapelaan Van Rooijen.
De eerste keer is de kapel vijftig jaar na hun overlijden op 28 juni 1992 ingewijd door de aartsbisschop van Utrecht, kardinaal Simonis.

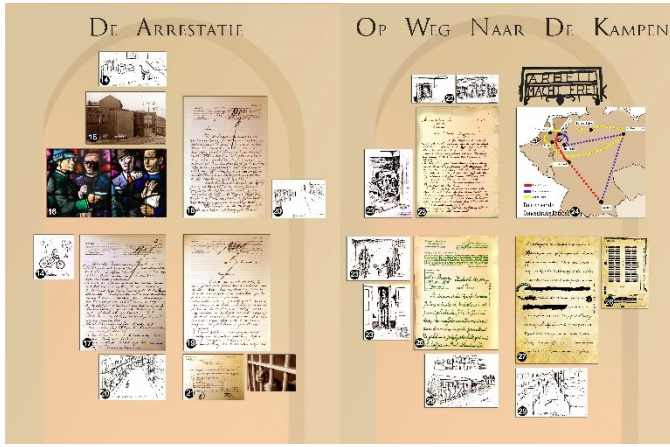

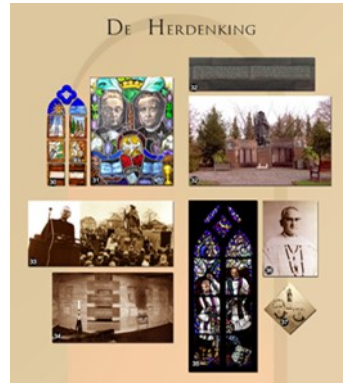

*•**Boven**: glas in loodraam met Titus Brandsma en Jan Galama in St Vituskerk in Blauwhuis*
***Rechts**: glas-in-loodraam in St. Johannes de Doper in Kilder*

In 2017 is de presentatie in de gedachtenis-kapel thematisch vernieuwd en opnieuw ingezegend op 2 juli 2017 tijdens de plechtige 75-jarige herdenkingsviering door pastoor Jürgen Jansen van de Gabriëlparochie.

● *Thema in de gedachteniskapel: (op foto)*
Het Hooge Huus, Verzet,
Arrestatie, Op weg naar de kampen
en tenslotte de Herdenking

Nawoord pastoor Jansen

Levende voorbeelden

Beste mensen,

Iedereen heeft wel een beeld van de liefde, trouw, volharding en van geloof. Eenieder zal ook zonder moeite een persoon kunnen bedenken die in zijn of haar leven liefde, trouw, volharding en geloof gestalte heeft gegeven. Het zijn niet alleen begrippen, het zijn begrippen die in mensen handen en voeten hebben gekregen. Ik denk allereerst aan onze ouders die in hun trouw en liefde iets van hun liefde aan ons hebben gegeven en wij op onze beurt hebben die liefde ontvangen. Onze ouders hebben hun leven voor ons gegeven. Wij geven op onze beurt ons leven aan onze kinderen, aan onze dierbaren. Het kost ons geen moeite om het weg te geven.

Pastoor Galama en kapelaan Van Rooijen hebben hun leven gegeven. Zij zijn trouw gebleven aan hun roeping, tot de dood toe, om vertegenwoordiger te zijn van de 'goede Herder'. Kapelaan Hegge heeft na de vreselijke periode in vrijheid daarvan kunnen getuigen. Maar alle drie hebben hun leven gegeven. Zij zijn voorbeelden die nog steeds leven in onze gemeenschap van gelovigen. Niet alleen voor de geschiedenisboeken. Maar ook voor vandaag en de dag van morgen.

Over hun leven is de afgelopen periode op onze basisscholen verteld. Hopelijk zullen onze jongeren op hun wijze, op hun manier de vrijheid in het leven verdedigen en omarmen. Op deze wijze zijn de 'martelaren van 's-Heerenberg' niet alleen priesters van 75 jaar geleden. Maar levende voorbeelden voor onze tijd.

Ik spreek de wens uit dat pastoor Galama, kapelaan Van Rooijen en kapelaan Hegge door hun getuigenis en inspiratie een voorbeeld voor ons mensen van 2017 mogen zijn. Opdat de mensen die na ons komen kunnen zeggen: zij waren voor ons levende voorbeelden van liefde, trouw, volharding en geloof.

J.A.C. Jansen
Pastoor parochie H. Gabriël

Dankwoord

De herinrichting van de gedachteniskapel in de Pancratiuskerk en een boekje over de martelkaren werd mede mogelijk gemaakt door de financiële ondersteuning van:

- **Stichting Het Gasthuis Bergh te 's-Heerenberg**
- **Stichting Montferland Cultuurfonds te 's-Heerenberg**

Ook onze overige sponsoren willen wij voor hun bijdrage bedanken.

Wij danken alle gulle gevers voor deze donatie. Zonder hun bijdrage zou dit alles niet tot stand zijn gekomen.

Ook een woord van dank is verschuldigd aan de werkgroepmedewerkers Ans van Uhm, Gerard Ros, Jan Loskamp, Els Cremers, Hans Hegman, Rob Vister, Theo Evers, Ben Berendsen, Ed te Pas, Hanneke Berendsen en Piet Driessen.

© 2017 Locatieraad Emmaus-Pancratiusgeloofsgemeenschap van de Gabriëlparochie.

(www.pancratiusgeloofsgemeenschap.nl en www.parochiegabriel.nl)

Afbeeldingen op de achterkant

Deze gebrandschilderde ramen in de St. Pancratiuskerk zijn gemaakt door Alex Asperslagh, ter nagedachtenis aan pastoor Galama en kapelaan Van Rooijen, die beiden in de Tweede Wereldoorlog zijn omgekomen in concentratiekampen in hun strijd voor waarheid en recht.
De kunstenaar heeft in deze ramen het voorbeeld van de Goddelijke Meester verwerkt, zijn Lijden en de navolging in het lijden door pastoor Galama en kapelaan Van Rooijen, m.a.w. Zo meester, zo leerling.

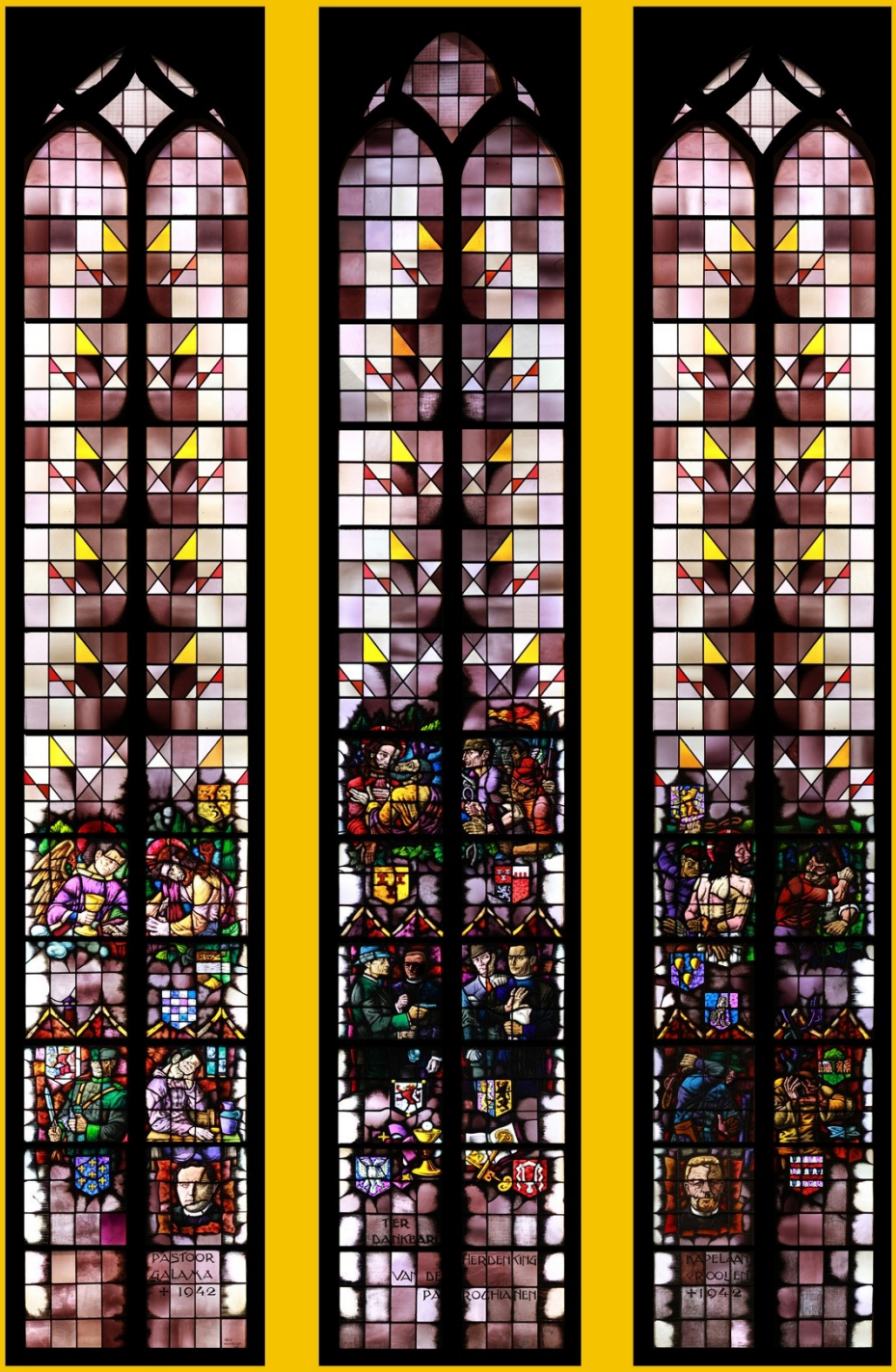
De realisering van deze gedachte heeft Alex Asperslagh vertolkt in de volgende voorstellingen.

Raam 1 – links van boven naar beneden.
De doodstrijd van Christus in de Hof van Olijven, vervolgens pastoor Galama in de gevangenis te Düsseldorf.
Daaronder het portret van pastoor Galama en tenslotte in dezelfde volgorde de gemeentewapens der standplaatsen van pastoor Galama, n.l. Zevenaar, Soest en Dalfsen, Düsseldorf (gevangenis) en naast het portret het wapen van de geboorteplaats Blauwhuis (gemeente Wymbritseradiel).

Raam 2 midden van boven naar beneden
Het verraad door Judas en gevangenneming van Christus. Vervolgens de arrestatie van pastoor Galama in bijzijn van kapelaan Hegge. Daaronder het symbool van het H. Priesterschap (kelk met hostie, biechtstola, H. Schrift en twee sleutels) (sleutelmacht). Te beginnen van boven de wapens der gemeenten Culemborg en Rijsenburg waar de beide geestelijken gestudeerd hebben,
's-Heerenberg hun beider laatste standplaats en het provinciewapen van Gelderland. Links en rechts van het priestersymbool het wapen van Arnhem (gevangenis) en Dachau (concentratiekamp).

Raam 3 rechts van boven naar beneden
Boven de geseling van Christus en onder de kastijding van Van Rooijen in het concentratiekamp.
Het wapen met blauwveld en 3 gouden eieren is van Beltrum (gem. Eibergen) en het wapen van Keijenborg (gem. Hengelo Gld.) waar kapelaan Van Rooijen was. Sachsenhausen (concentratiekamp) en ten laatste het portret van kapelaan Van Rooijen met het wapen zijner geboorteplaats Houten.

In het middenraam leest men de tekst:
"Ter dankbare herinnering van de parochianen".

PASTOOR
GALAMA
+ 1942
TER
DANKBARE
HERDENKING
VAN DE
PAROCHIANEN
KAPELLAAN
VROOLEN
+1942